

VERSLAG

VAN DE DIALECTEN-COMMISSIE DER
KONINKLIJKE NEDERL. AKADEMIE VAN
WETENSCHAPPEN TE AMSTERDAM
OVER 1947

VERSLAG

VAN DE DIALECTEN-COMMISSIE OVER 1947

De Dialecten-commissie, wier samenstelling in 1947 ongewijzigd bleef, heeft ouder gewoonte tegen het einde van het jaar haar, ditmaal vijftiende, vragenlijst uitgezonden, die een aantal vragen bevat naar voorwerpen en verrichtingen van huishoudelijke aard, in hoofdzaak met betrekking tot het reinigen van huis en huisraad. Daaraan is een vraag toegevoegd over het dialectbewustzijn van de dialectsprekers.

Dank zij de ook in het afgelopen jaar weer voortgezette actie voor uitbreiding van het aantal medewerkers steeg het aantal ingevulde lijsten, dat zich thans in het bureau der commissie bevindt, op verheugende wijze. Op 31 December 1947 bedroeg het aantal lijsten: voor lijst 1 : 2294, voor lijst 2 : 2278, voor lijst 3 : 2388, voor de gemeenschappelijke vragenlijst : 1897, voor lijst 4 : 1578, voor lijst 5 : 1757, voor lijst 6 : 1445, voor lijst 7 : 1327, voor lijst 8 : 1301, voor lijst 9 : 1096, voor lijst 10 : 1381, voor lijst 11 : 1095, voor lijst 12 : 749, voor lijst 13 : 993, voor lijst 14 : 935 en voor de toponymische vragenlijst : 591. Het totale aantal lijsten bedroeg : 23.533.

In Maart zond de commissie op verzoek van Dr J. L. Pauwels te Leuven een vragenlijst uit met het oog op een door hem in te stellen onderzoek naar syntactische constructies. Ultimo December waren van deze lijst 741 ingevulde exemplaren terugontvangen. Bovendien zond het bureau op verzoek van de heer P. C. Paardekooper, litt. drs., vragenlijst nr. 44 van de Zuidnederlandse Dialectcentrale te Leuven uit.

De verwachting, in het vorige jaarverslag uitgesproken, dat de

vierde aflevering van de atlas nog in de loop van 1947 zou kunnen verschijnen, is niet verwezenlijkt. De Topografische Dienst, die nog altijd onder bezwaarlijke omstandigheden zijn taak moet vervullen, had op het eind van het jaar tien van de vijftien kaarten, die deze aflevering moet bevatten, afgedrukt, terwijl van de overige vijf reeds hetzij alleen de zwarte, hetzij ook de gekleurde proeven zijn ontvangen. Dat deze aflevering in 1948 het licht zal zien, kan thans stellig worden verwacht. Aan de vijfde aflevering wordt in vertraagd tempo doorgewerkt, aangezien gebleken is dat de codatraces, waarop de kaarten worden getekend, teveel onderhevig zijn aan atmosferische invloeden wanneer deze langere tijd blijven liggen.

De commissie heeft op 18 Januari haar zesde dialectsymposion gehouden, waarop Dr J. Leenen, de heer S. van der Meer, litt. drs., en Dr W. Roukens lezingen hielden over Dialectgrenzen in Limburg, die onder deze titel, met de discussie die erop volgde, als no. IX in de „Bijdragen en Mededelingen” der commissie werden opgenomen. Het zevende symposion vond op 14 Mei plaats en was gewijd aan het onderwerp Friezen, Saksen, Franken, waarover Dr M. Schönfeld, Dr B. H. Slicher van Bath en Dr P. C. Boeren het woord voerden. Ook deze lezingen, waarvoor vooral van de zijde der historici belangstelling bestond, verschenen met de nabespreking als no. X in de bovengenoemde reeks. De commissie overweegt de mogelijkheid, van tijd tot tijd ook in de provincie dialectsymposia te houden, in 't bijzonder wanneer het onderwerpen van gewestelijke aard betreft.

De wetenschappelijke assistente Mej. Bruijn, heeft in het afgelopen jaar geregeld gewerkt aan de in het vorige jaarverslag vermelde bibliografie van de Noord- en Zuid-Nederlandse dialecten. Voor Zuid-Nederland is medewerking verzocht en verkregen van Prof. Dr E. Blankaert te Gent, die een van zijn leerlingen heeft opgewekt, de literaire gegevens voor Vlaanderen te verzamelen. Intussen is deze medewerking nog niet in alle opzichten geregeld.

Het bureau trad in contact met de heer S. A. Louw te Pretoria,

die zich in 1939 in Amsterdam op de hoogte had gesteld van de praktijk van het Nederlandse dialectonderzoek en sindsdien aan de Universiteit van Pretoria de leiding heeft gekregen van het dialectonderzoek, en inmiddels al enkele Zuidafrikaanse dialectkaartjes heeft gepubliceerd. Bovendien ontving het bezoek van Dr W. Kempen, senior-lector van de Universiteit van Stellenbosch, die in Nederland en Vlaanderen gegevens verzamelde over de herkomst van het Afrikaans.

Nadat al in het najaar van 1946 de secretaris van de commissie en Mej. J. C. Daan, wetenschappelijk assistente, op verzoek van het commissielid Prof. Hellinga, aan de candidandi in de Nederlandse letteren der Amsterdamse Gemeente-Universiteit inleidende colleges in de dialectologie hadden gegeven, werden deze in het najaar van 1947 herhaald, thans in dier voege dat de toehoorders verplicht werden tot een stage op het bureau der commissie, die besloten wordt door een bij de secretaris af te leggen tentamen.

Op deze wijze wordt het werk van het bureau meer bekend gemaakt bij de Amsterdamse Neerlandici, dan tot dusver het geval was, terwijl de door de studenten te verrichten werkzaamheden het bureau ten goede komen. Voor deze regeling is de commissie haar medelid Prof. Hellinga ten zeerste erkentelijk.

Prof. Dr Marius Valkhoff gaf opnieuw blijk van zijn belangstelling in het werk der commissie door tot twee maal toe, op 20 Februari en 4 December, met zijn studenten het bureau te bezoeken.

De administratie van de vragenlijsten en de daaruit voortvloeiende briefwisseling met de medewerkers vergde ook in het afgelopen jaar eigenlijk meer dan het administratieve personeel kon verwerken. Het aantal bezoekers en het aantal schriftelijke vragen nemen van jaar tot jaar toe en dientengevolge blijft voor andere werkzaamheden als het ordenen van het knipselarchief en het excerpieren van periodieken weinig tijd beschikbaar. Alleen uitbreiding van het personeel zou hierin kunnen voorzien, aangezien de commissie van mening is dat het bureau tot taak heeft om zich behalve aan de voorbereiding en samenstelling van de

dialectatlas ook aan de voorlichting van belangstellenden te wijden. Zij betreurt het toch al dat zij zo weinig kan stellen tegenover de belangeloze en tijdrovende medewerking van hen, die jaar in, jaar uit, met nooit verflauwende ijver en belangstelling de vragenlijsten invullen. Een mededelingen- of correspondentieblad zou zeker in een ook door de medewerkers zelf gevoelde behoefte voorzien, maar zolang de commissie zich financieel niet ruimer kan bewegen dan thans het geval is, valt aan de verwezenlijking van dit plan wel niet te denken.

In haar buitengewone vergadering van 10 November 1947 besloot de Afdeling Letterkunde der Kon. Akademie tot de oprichting van een Centrale Commissie voor Onderzoek van het Nederlandse Volkseigen, die op 1 Januari 1948 in werking zal treden, en waarin naast de Volkskunde-commissie, de Commissie voor de Rechtsgewoonten, het Instituut voor het Sociaal Onderzoek van het Nederlandse Volk en een nog op te richten Commissie voor de Naamkunde ook de Dialectencommissie is opgenomen.

De Centrale Commissie staat onder leiding van de voorzitter der Afdeling Letterkunde, terwijl het secretariaat-penningmeesterschap wordt waargenomen door de secretaris-penningmeester van deze Afdeling.

De commissies behouden overigens ieder een eigen voorzitter en een eigen secretaris-penningmeester, terwijl ook de benoeming van nieuwe leden op de bestaande basis gehandhaafd blijft. In het vervolg zal één begroting worden gemaakt voor de Centrale Commissie, waarop, voor zover nodig, voor iedere commissie een bedrag wordt uitgetrokken voor het speciale doel, dat zij bestrijkt. Het is de bedoeling dat nog in de loop van 1948 de gehele organisatie zal worden gehuisvest in de voormalige Anna Visscherschool, achter het Trippenhuis gelegen, waardoor de Dialectencommissie eindelijk over de plaatsruimte zal beschikken, die zij voor haar bureau maar al te lang ontbeert.

Van de heer G. Blokhuis, onderwijzer te Spakenburg en een der oudste medewerkers van het bureau, ontving de commissie een door hem en wijlen zijn broer, de heer A. Blokhuis, opgestelde

woordenlijst van het dialect van Bunschoten. Het aantal dergenen, die aan de bibliotheek boeken of overdrukken afstonden, bleef ook dit jaar nog gering.

De al in de loop van 1946 te berde gebrachte plannen om een Noord- en Zuidnederlands dialecttijdschrift op te richten, kregen in het afgelopen jaar enigszins vaster vorm. Een verzoek om Rijkssubsidie kon evenwel wegens de ongunstige toestand van 's Lands Financiën niet worden ingewilligd; een subsidie van de Belgische regering maakte de oprichting van het tijdschrift, waarvan in het voorjaar van 1948 de eerste aflevering zal verschijnen, echter mogelijk. Een dergelijke toestand, waarbij de financiële lasten voor rekening van de Belgische partner komen, terwijl Nederland zich aan zijn verplichtingen onttrekt, kan natuurlijk niet bestendig blijven.

De commissie wees als redacteurs voor Nederland aan haar leden Kloeke en Weijnen en de secretaris Meertens. Van Vlaamse zijde werden daartoe aangewezen Prof. Dr E. Blancquaert, Dr J. Leenen, Dr J. L. Pauwels en Prof. Dr W. Pée. De heren Meertens en Pée zullen het redactiesecretariaat op zich nemen.

Het Rijkssubsidie werd verhoogd tot f 9000.—. De commissie ontving verder het subsidie van de provincies Gelderland over 1946 en Noordbrabant over 1947 (respectievelijk f 200.— en f 100.—). Van de donateurs, wier namen in bijlage II worden genoemd, werd f 72.50 aan donaties ontvangen.

Mej. J. C. Daan wijdde ook nu weer een groot deel van haar tijd aan het werk der commissie. De wetenschappelijke assistent L. Bisschop nam ultimo Maart 1947 ontslag; in zijn plaats werd met ingang van 1 April d.a.v. Mej. Maria C. Bruijn aangesteld. De heer J. G. Kamminga, als administratieve kracht bij het bureau werkzaam, eindigde op 29 Maart zijn dienstverband.

*Namens de Dialecten-commissie der Koninklijke
Nederlandse Akademie van Wetenschappen:*

G. G. KLOEKE, *voorzitter,*

P. J. MEERTENS, *secretaris-penningmeester.*

BIJLAGE I

Lijst van personen enz., die in 1947 boeken en handschriften aan het Centraal Bureau voor Nederlandse en Friese dialecten schonken:

Mr J. P. D. van Banning, Dr H. L. Bezoen, G. Blokhuis, H. Bovenkerk, Dr H. J. E. Endepols, Jan H. de Groot, Prof. Dr L. Grootaers, Dr J. Leenen, M. Lombaert, H. A. Loontjens, Prof. Dr R. van der Meulen, Th. Mol, Dr P. Sipma, Stichting voor Bodemkartering te Wageningen.

BIJLAGE II

Lijst van Donateurs van de Dialecten-commissie:

O. L. van der Aa, M. E. Daan, Prof. Dr C. F. A. van Dam, Drentsche Vereeniging te Amsterdam, Dr H. J. E. Endepols, Dr. K. Fokkema, Mej. Dr H. C. M. Ghijsen, Mevr. R. Goedhart—van Alebeek, Joh. Heesterbeek S.J., Mej. Dr A. R. Hol, Mevr. Dra. H. A. Huygens—Wijma, Dr W. A. F. Janssen, Mej. Dr J. H. van Lessen, Mej. C. A. A. Mulder, Mej. M. Th. Neujean, P. Reinkingh, J. M. Renders, Dr J. Smit, Dr G. Stuiveling, Dr J. G. H. Tans, Mej. J. Tinbergen, Prof. Dr M. Valkhoff, P. van Vliet, J. H. de Vree van Gelder, S. S. D. Wehrens, Dr J. Wils.